

MORAVSKÝ MISÁL VE SBÍRKÁCH BODLEIAN LIBRARY V OXFORDU

TOMÁŠ GAUDEK

Abstrakt: Ve studii je zhodnocen misál MS. Lat. liturg. d 11 z oxfordské Bodleian Library, který až dosud unikl monografické pozornosti. Při rozboru kodexu byla odhalena jeho původní provenience, kostel sv. Jana Křtitele v Mašovicích u Znojma. Je přitom značně pravděpodobné, že datování kodexu může být vymezeno obdobím 1344–1349.

Klíčová slova: Rukopisy, Bodleian Library, Oxford, Čechy, Morava, 14. století, Mašovice, kalendárium.

V rozsáhlých sbírkách oxfordské Bodleian Library se skrývá řada rukopisů a nepřekvapí, že v konvolutu iluminovaných kodexů 14. století nechybí ani rukopisy české, či přinejmenším hypoteticky české provenience. Katalog z roku 1966 uvádí čtyři takové rukopisy, MS. Add. C 21, MS. Laud Misc. 311, MS. Lyell 67 a MS. Lat. liturg. d 11.¹ Následující řádky se budou zabývat pouze posledně jmenovaným kodexem, misálem pohřichu dosud takřka úplně opomíjeným.

Zpráva o rukopise v katalogu se omezuje na datování kodexu do období olomouckého episkopátu Jana Očka z Vlašimi (1351–1364) a na jeho hypotetické spojení se středočeskými Morašicemi.² Vnitřní rozpor, vyplývající z těchto dvou údajů, autoři neřešili. Údaj o Janovi je odvozen ze špatně čitelného, nezřetelného záznamu na versu fol. 1r. Spojení s Morašicemi se objevuje již v oxfordském sumárním katalogu³ a je převzato z vídeňského aukčního katalogu z r. 1905, kdy byly prodávány knihy ze sbírky zesnulého obchodníka a sběratele Franze Traua.⁴ Již roku 1905 nebylo tedy známo, odkud rukopis pochází a jak jej Trau nabyl. Na této aukci byl 28. října 1905 jako lot 11 misál do Anglie zakoupen. Uvedenými třemi tituly je dosavadní literatura o rukopisu vyčerpána.

Zaměříme se nejdříve na záznam o biskupovi na fol. 1r. Z textu lze dle mého přesvědčivě rekonstruovat jen „Nos Johannes episcopus Olomucensis“, což však vedle Jana Očka nevyklučuje ani Očkova předchůdce, biskupa Jana Volka (1334–1351),⁵ dokonce je tato alternativa vzhledem k dalším důkazům, k nimž se ještě vrátíme, pravděpodobnější. Nicméně užší vazba na Jana Volka, jehož donátorské aktivity dokládá především skvostný baltimorský Relikviář Kristovy trnové koruny,⁶ či na kohokoliv z olomouckého biskupství, nezdá se

1 PÄCHT, O. – ALEXANDER, J. J. G. *Illuminated manuscripts in the Bodleian Library Oxford I. German, Dutch, Flemish, French and Spanish schools*. Oxford: Clarendon Press, 1966, s. 11, č. 145, 146. THEISEN, M. *History buech reimenweisz. Geschichte, Bildprogramm und Illuminatoren des Willehalm-Codex König Wenzels IV. von Böhmen*, Wien, Österreichische Nationalbibliothek Ser. Nov. 2643. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaft 2010, s. 67, pozn. 9. ISBN 978-3-7001-6058-8, zařadila do českého kontextu také rukopis MS. Rawl G 161.

2 PÄCHT a ALEXANDER, ref. 1, s. 11, č 146.

3 *Summary Catalogue VI* = MADAN, F. a CRASTER, H. H. E. *Vol. VI (accessions, 1890–1915, nos. 31001–37299)*, 1924, s. 260–261, č. 33 556. Údaje ze sumárního katalogu mi laskavě přeposlala paní Eva Oledzka z Bodleian Library.

4 *Katalog der Bücher-Sammlung Franz Trau ...*, Wien: Gilhofer & Ranschburg, 1905, s. 7, č. 11. Vídeňský a oxfordský katalog zaznamenávají shodně 237 listů, započítávají také poslední folio přilepené na přidešti.

5 BUBEN, M. M. *Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů*. Praha: Logik s.r.o., 2000, s. 134–136. ISBN 80-902811-0-9.

6 Viz naposledy M. BAGNOLI et al. *Treasures of Heaven: Saints, Relics and Devotion in Medieval Europe*. London: British Museum Press, 2011, s. 205–206, č. 122. ISBN 9780714123301.

pravděpodobná, vzhledem k tomu, že vesnice, do níž misál náležel, nepatřila do olomoucké správy. Záznam tak může být snad začátkem nedokončeného opisu nějakého biskupského usnesení, a tím pádem ke zpřesnění datace nepomůže.

K identifikaci vsi nás dovádí několik indicií. Na několika místech nacházíme v misálu název lokality, z níž ten dnešku nejbližší údaj je ne fol. 1v a 9v: „Massowicz“. Tato ves je nepochybně totožná s jihomoravskými Mašovicemi, německy Gross Maispitz (další záznamy 1r: „Masspicz“, 1v: „Maspicz“, 9rb: „Marspicz“), které byly ve 14. století v majetku převorství řádu křížovníků s červenou hvězdou v Hradišti sv. Hypolyta u Znojma.⁷ Řečenou identifikaci potvrzuje i vpisek „Pro Bibliotheca Praepositurae S. Hippolythi 1769“ a štítek S N 4 na vazbě, jenž zároveň dokládá další osudy knihy. Vpisek a štítek jsou odkazem na hradištskou pozdně barokní katalogizační aktivitu, kdy byly pod písmenem S v knihovně proboštví evidovány liturgické kodexy.⁸ Oxfordský misál tak významně rozšiřuje středověký knižní fond řečené knihovny, který je v domácích sbírkách omezen na fragment misálu.⁹ Poslední indicii dodává stručný zápis z r. 1860 na fol. 1r od P. Josefa Machačky, o kterém je známo, že zřídil v Mašovicích školní knihovnu.¹⁰

Výzdoba rukopisu je řemeslná, představuje dosti hrubý odlesk běžné produkce druhé čtvrtiny 14. století, jakou v kvalitativně mnohem vyšší rovině představují kupříkladu rukopisy Knihovny Národního muzea XII A 5, XII A 7, XVI A 3 (fond roudnické kanonie). V misálu ji tvoří kapitálky s jednoduchým fleuroné, u něhož jsou shluky pupenů jen dosti zběžně uspořádány, někdy uzavřeny do kruhů (10r). Iniciály na ff. 10r a 15r jsou ze všech v misále provedených nejhonosnější. První je dozdobena malými výhonky vinné révy, druhá má břevno ze třech pletenců.

Spíše než uměleckou výzdobou je tak kodex zajímavý kulturně-historickými souvislostmi, které doplňuje i dosud literaturou blíže nepovšimnuté kalendárium, jehož základní edici publikuji níže. Kalendárium nevykazuje žádné významnější shody s křížovníckými kalendáři, publikovanými Dragounem,¹¹ užší vazba k nějakému řádu, hlásícímu se k řeholi sv. Augustina, mohla by být naznačena uvedením festivit oktávu sv. Augustina (4. září) a translace sv. Augustina (10. října), uvedené svátky však nejsou natolik výjimečné a nejsou ani jednou rubrikovány, což se týká i vlastního svátku Augustinova. Pro středověká kalendária olomoucké diecéze je neobvyklá tak silná úcta k sv. Vítu, jakou zde nacházíme. Naopak absence svátku sv. Cyrila a Metoděje v primární vrstvě mohla by naznačovat, že misál vznikl ještě před synodou Jana

7 DVOŘÁK, J. Hradiště sv. Hypolyta. In: *Od Karlova mostu I*. Praha, 1928, s. 153–163.

8 VOBR, J. Znojmo-Hradiště [Pöntenberg bei Znaim]. Knihovna křížovníckého proboštví. In: *Handbuch deutscher historischer Buchbestände in Europa: eine Übersicht über Sammlungen in ausgewählten Bibliotheken, Band 3*. BLUM, C. – BAUER, M. Hildesheim, 1998, s. 263–266. ISBN 3-487-10356-7.

9 DOKOUPIL, V. Knihovna Křížovníckého proboštví na Hradišti u Znojma, In: idem *Dějiny moravských klášterních knihoven ve správě Universitní knihovny v Brně*. Brno: Musejní spolek v Brně, Universitní knihovna, 1972, s. 244–262.

10 PEŘINKA, F. V. *Vlastivěda moravská. II. Místopis. Znojemský okres*. Brno: Musejní spolek, 1904, s. 357–362.

11 DRAGON, M. *Česká středověká kalendária*. Praha, 2000. Diplomová práce, Filosofická fakulta Univerzity Karlovy, katedra pomocných věd historických a archivního studia, s. 213–215 (za laskavé poskytnutí práce jsem zavázán autorovi). Rukopis NK XVIII F 6 (deponát křížovníckého řádu) a rukopis v knihovně v maďarském Debrecenu, sign. R 453. Vzhledem k malému množství kodexů však i sám autor vznáší pochybnosti o výpovědní hodnotě dochovaného vzorku a konstatuje, že specifický křížovnícký typ kalendária nelze definovat, pouze je možné obecně konstatovat úzkou vazbu na pražský diecézní kalendář. Vedle citované práce jsem hojně nahlížel do SOLLERIUS, J. B. *Martyrologium Usuardi Monachii ...*, Antverpy: J. P. Robyns, 1714. [on-line] Dostupné z: http://books.google.cz/books?id=Zc_MWYnYefcC&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_ge_summary_r&cad=o#v=onepage&q&f=false.

Volka (1349),¹² která pro olomouckou diecézi svátek kodifikovala. Vazba na episkopát Jana Volka je dána snad i zápisem na fol. 1v. Navržené dataci před r. 1349 ostatně neodporuje ani výzdoba misálu. Úcta k sv. Vítu na straně jedné mohla by naznačovat, že misál vznikl po vzniku pražské arcidiecéze, uvedení porýnští světci by pak na straně druhé mohli být odkazem na kultu běžné v lucemburské domovině panující dynastie. Je ovšem třeba mít na paměti, že tuto hypotézu relativizuje předchozí mnohasetletá příslušnost k mohučské diecézi.

S úplnějšími kalendáři olomoucké diecéze (AMB – svatojakubská knihovna 13/4 a ZA Opava, pob. Olomouc, CO 137, CO 148 a CO 636) lze výše publikované kalendárium směle komparovat a lze jej tedy nekomplikovaně zařadit do skupiny Dragounem publikovaných rukopisů, přestože se s žádným z kalendárií neshoduje dokonale a některé svátky (např. níže uvedený 1. červen, 20. srpen či 2. září) jsou v našem prostředí raritní. Úplnější kalendária doplňují na mnoha místech kalendária s menším množstvím uvedených svátků (podle Dragouna se jedná o deset rukopisů: AMB svatojakubská knihovna 6, 7 a 15, NK Praha XIV C 17, UK Brno 625, UK Brno 626, VK Olomouc M I 216, ZA Opava, pob. Olomouc, CO E I 40, CO 138, CO 585). I tak je však svátků, které se nevyskytují ani v jednom ze 14 referenčních kalendárií, téměř třicet.

Oxfordský misál je významným příspěvkem k vývoji liturgie na Moravě, významnějším o to více, že jej můžeme spojit s konkrétním vesnickým kostelem, totiž kostelem sv. Jana Křtitele v Mašovicích, a obohatit jím i pozdějšími ztrátami prořídilý fond hradištského proboštství.

PŘÍLOHA I: ZÁKLADNÍ POPIS RUKOPISU

MS. Lat. liturg. d 11 (*Missale dioecesis Olomucensis de Massowicz, Misál olomoucké diecéze z Mašovic*)

Skladba: II (? , fol. 4) + 22. V (fol. 234) + I (fol. 236). První folio, předsádka, zahrnuto do číslování. Všechny kvinterny vyjma posledního mají římské kustody dole na konci složek (I–XXI). První složka má zpevněné středy a její přesná forma je nejistá. Fol. 9 seříznuto, 14v vakát. Na předním přیدهšti verš „Homo in facie deus videt in corde“ a tužkou současná oxfordská signatura. Na zadním přیدهšti nalepen list s textem ke mši svátku Kopí a hřebů Páně.

Vazba: pozdně gotická, rámová, kompletně dochované kování s květinovým dekorem a literami (nárožnice, středová pukla a západkové spony s řemínky). Hřbet má šest polí, v prvním poli signatura S N 4, v posledním poli moderní štítek se současnou signaturou.

Zrcadlo: 200 x 60 + 12 + 60 mm, gothica textualis, gothica cursiva (mladší vpisky).

Obsah: Missale Romanorum

Fol. 1r: předsádka se stručným popisem od P. Josefa Machačky; 1v: několik zápisů. Zcela nahoře je zápis „Iste liber missalis est ecclesiae in Masspitz“, pod tím nezřetelný zápis „Nos Johannes episcopus Olomucensis“. Z dalších poznámek na versu předsádky sluší se zmínit poškozený zápis v obdélném rámu, který je pak alternován na versu jinak prázdného fol. 9v: „Anno domini trecentesimo nonagesimo currente. Sicut Johannes ... domini presbyter ecclesiae in Massowitz...“

Fol. 2R–4v: Kalendarium

Fol. 5R–14v: Accessus et introitus missae, Canon missae

¹² *Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae VII*. RITTER von CHLUMECKÝ–CHYTIL, J. Brno: Nitsch & Gosse, 1858, č. 984, s. 691–700, pro více podrobností DRAGOUN, s. 344–346.

Fol. 15ra: Proprium de tempore

Fol. 149ra: Proprium de sanctiis

Fol. 192v: Commune sanctorum

Výzdoba: ornamentální iniciály: 10ra: T(e igitur), 9ř.; 15ra: A(d te levavi), 9ř.; 107rb: R(e-surrexsi); 10ř.; 119ra: V(iri); 3ř.; 132vb: S(piritus); 6ř.; 147vb: T(erribilis); 5ř.; 166vb: D(e ventre – sv. Jan Křtitel), 2ř. a D(eus - idem), 2ř; 168vb: D(eus – sv. Petr), 3ř.

Provenience:

- 1) Misál je z fary kostela sv. Jana Křtitele v Mašovicích u Znojma. Na fol. 9rb je zápis se jmény zemřelých ve dvou sloupcích, ze 14. (první ruka) a 15. stol.: *Hec sunt nomina mortuorum ecclesiae Marspicz. Item Adalbertus fundator huius ecclesie, / Item Bedrutha uxor eius, / Item Lazar plebanus, / Item Mathias plebanus, / Item Bolframus plebanus, / Item dominus Johannes presbiter, / Item Adam / Item Wranysch / Item Wýtho / Item Duchko / (vyškrábáno) / Item Jerusscha (? – částečně vyškrábáno) / Item (vyškrábáno) / Item Jana / (druhá ruka) Item Jan obeskaw (?) / Item voyslawa / (druhý sloupec, třetí ruka) Item pessko et euis uxor... /... filiis ... /... (druhá ruka) Item przybek (?) / Item matuss (?) / Item stepan / Item andreas scriptor / Item adletha / Item marza (?) / Item myka sedlac / ... (nezřetelné, na konci se objevuje ještě krátký záznam třetí rukou).*
- 2) Na fol. 2r je vpisek hradištského převorství křížovníků s červenou hvězdou, na vazbě jejich signatura.
- 3) Na přední předsádce je zápis, datovaný 6. 12. 1860, od P. Josefa Machačky. Pod zápisem je bohužel jen velmi špatně čitelný středověký výpis příjmů mašovické farnosti (*Item Jura parochialia in Masspicz sunt hec...*).
- 4) V druhé polovině 19. století se rukopis dostal do majetku Franze Traua, z jehož sbírek byl po jeho smrti zakoupen r. 1905 do oxfordské Bodleian Library.

PŘÍLOHA II: EDICE KALENDÁŘE

Rubriky jsou uvedeny **tučně**. *Kurzíva* zvýrazňuje svátky, které se objevují také v sanktorálu, přičemž je příslušnému svátku předrazen údaj o foliu. Lze tak mj. vyčíst, jak velká pozornost byla tomu kterému svátku věnována (– v závorce jsou uvedeny ty svátky, které se v kalendáriu, narozdíl od sanktorálu, neobjevují). Naopak podtržené jsou, vedle názvu měsíců, festivity, které není možné najít v referenčních kalendářiích:

2ra: leden 1. **Circumcisio domini nostri**, 2. **Octava Stephani**, 3. **Octava Iohannis**, 4. **Octava Innocentium**, 5. vigilia Epyphaniae, 6. **Epyphania domini**, 7. –, 8. –, 9. Iuliani m.,¹³ 10. Pauli primi heremitaie, 11. Gregorii ep.,¹⁴ 12. Iohannis pp. et m., 13. Octava Epyphaniae, 14. (151ra) *Felicitis cf.*, 15. Mauri abb., 16. (151vb) *Marcelli pp. et m.*, 17. (151vb) *Anthonii cf.*, 18. (151ra) *Priscae v. et m.*, 19. Marii et Marthae, 20. (151vb) *Fabiani et Sebastiani*, 21. (152rb) *Agnētis v.*, 22. (152va) *Vincentii dyaconi*, 23. Emmerentianae v., 24. Thy-mothei, 25. (152vb) **Conversio Pauli**, 26. Policarpi m., 27. Iohannis Crisostomi, 28. (154ra) Octava s. Agnetis, 29. Aldegundis v.,¹⁵ 30. Valerii ep. et m.,¹⁶ 31. Saturnini et Tyrsi m.

2rb: únor: 1. (154rb) *Brigidae*, 2. (154va) **Purificatio Mariae**, 3. (156vb) *Blasii*, 4. Eulaliae v.,

¹³ Méně uváděný egyptský mučedník.

¹⁴ Sv. Rehoř Naziánský.

¹⁵ Sv. Aldegundis, první abatyše v severofrancouzském Maubeuge, jejíž kult se rozšířil z Belgie a Francie do Porýní a Bavorska.

¹⁶ Druhý trevírský biskup, který však nezemřel jako mučedník. Je spolu se svým předchůdcem sv. Euchariem pochován v trevírském benediktýnském opatství sv. Matěje. V publikovaných seznamech Dragounových je pořadí tohoto a předchozího svátku prohozeno.

5. (157ra) *Agathae v.*, 6. (157rb) *Dorothee v.*, 7. *Theodosiae v.*, 8. *Pauli ep.*,¹⁷ 9. *Allexandri ep.*,¹⁸ 10. (157va) *Scolasticae*, 11. *Desiderii*, 12. –, 13. Damiani cf., 14. (157vb) *Valentini*, 15. *Magni cf.*, 16. *Iulianae v.*, 17. *Donati ep.*,¹⁹ 18. *Claudi m.*,²⁰ 19. *Iuliani m.*, 20. *Coronae v.*, 21. *Hylarii pp.*, 22. (158ra) *Kathedra Petri*, 23. *vigilia*, 24. (158va) *Matthie ap.*, 25. *Victoris m.*, 26. Felicis et soc.,²¹ 27. *Leandri ep.*,²² 28. *Romani abb.*

2va: březen: 1. *Donati ep. et m.*, 2. *Simplicii pp.*, 3. *Marini militis*, 4. (159ra) *Translatio s. Wenceslai*, 5. *Focae m.*, 6. *Victoris et Victoriani m.*, 7. *Perpetue et Filicitatis*, 8. *Pontii diaconi*, 9. (159r – pravá bordura) *Cirilli et Methodi l et m.*,²³ 10. *Allexandri ep. et m.*, 11. *Aput Sebastenses XL et m.*, 12. (159rb) *Gregorii pp.*, 13. *Macedonii presbiteri*, 14. *I(n) Affrica s. Petri m.*,²⁴ 15. *Lucii ep. et m.*, 16. *Cyriaci m.*, 17. *Gertrudis v.*, 18. *Allexandri ep.*, 19. *Ioseph*, 20. Archippi commilitonis,²⁵ 21. (159va) *Benedicti abb.*, 22. *Pauli ep. et m.*, 23. Annuntiatio Mariae,²⁶ 24. *Pigmenii ep.*, 25. (159vb) *Annuntiatio Mariae* (v kalendáriu slabě přeškrtnuto), 26. *Castuli m.*, 27. **Resurrexio Domini**, 28. *Prisci et Malachi*, 29. Quirini m.,²⁷ 30. *Victoris m.*, 31. –

2vb: duben: 1. *Theodora v.*, 2. *Mariae Egypticae*, 3. *Pancratii m.*, 4. *Ambrosii ep.*, 5. *Amphiani m.*, 6. *Sixti pp. et m.*, 7. *Epiphani ep.*, 8. *Perpetui ep.*, 9. Propii diaconi (i. e. *Prochorii* ?),²⁸ 10. *Ezechielis prophetae*, 11. *Philippi ep.* 12. *Iulii ep. et cf.*, 13. Carpí ep.,²⁹ 14. (159vb) *Tyburcii (et Valeriani)*, 15. Carisii m.,³⁰ 16. *Petri diaconi*, 17. Mappalicii m.,³¹ 18. *Eleutherii ep.*, 19. *Leonis pp.*, 20. *Genesii m.*, 21. *Symeonis*, 22. *Gaii pp.*, 23. *Georgii m.* (160ra *Adalberti*), 24. *Alexandri m.* (160va *Georgii*),³² 25. (160vb) *Marci ev.*, 26. *Anastasii pp.*, 27. *Anacleti pp.*,³³ 28. *Vitalis m.* 29. *Petri Predicatorum*, 30. *Octava sancti Adalberti*

3ra: květen: (161rb) 1. **Philippi et Iacobi**, 2. *Anastasii ep.*, 3. (162ra) *Inventio s. Crucis*, 4. *Gothardi ep.*, 5. **Ascensio domini**, 6. (162vb) *Iohannis ante portam*, 7. *Iuvenalis m.*, 8. *Stanislai*

17 Biskup verdunský ze 7. století.

18 Snad míněn Alexandr, který byl spolu s Amoniem umučen na Kypru, případně Alexandr, který byl spolu s 38 druhy umučen v Římě. Z biskupů uvádí Martyrologium Usuardi pontského biskupa Athenodora, míněn by mohl být také sv. Audebert, biskup ze Senlis ze 7. století.

19 Sv. Donatus, uváděný v tento den, nebyl biskup, ale pouhý kněz, který byl spolu se svými druhy štat v severoitalské Concordii Sagittaria na začátku 4. století.

20 Míněn snad Claudius, umučený i s rodinou v Ostii za císaře Diokleciána.

21 Umučen se 27 druhu.

22 Sevillský arcibiskup ze 7. století.

23 Svátek Cyrila a Metoděje zapsán dodatečně mladší rukou, původní záznam, z kterého zůstalo jen koncové *et m*, vyškrábán.

24 Uveden v Martyrologiu Usuardi. Nejedná o Petra I., biskupa alexandrijského (svátek 25. listopadu), kterého řečené martyrologium rovněž uvádí, ani o veronského dominikána Petra Mučedníka (svátek 6. května).

25 Společník apoštola Pavla.

26 Původní záznam vyškrábán, psáno stejnou rukou jako svátek Cyrila a Metoděje.

27 Míněn snad sv. Quirinus, římský mučedník, jehož ostatky byly v 8. století přeneseny do Tegernsee. Jeho svátek se slaví obvykle 25. či 30. března, v těchto dnech je také uveden v Martyrologiu Usuardi.

28 Jeden ze sedmi jáhnů, dosazených do okolí Jeruzaléma (Sk 6,5). Podle mladších legend měl být později biskupem v Antiochii a měl zemřít mučednickou smrtí.

29 Pergamský biskup v 2. století.

30 Či Caristi? Světce se mi nepodařilo identifikovat.

31 Mappallicus byl spolu se 17 druhu umučen ve 3. století v Kartágu.

32 Původní rubrikované záznamy k 23. a 24. dubnu vyškrábány, nové záznamy zapsány rukou shodnou s předchozími. Vzhledem k přítomnosti oktávu sv. Vojtěcha (30. 4.) lze spolehlivě předpokládat, že původními svátky byly sv. Jiří (24. 4.), respektive sv. Vojtěch, přičemž zbytky inkoustu prozrazují, že minimálně svatojiřská festivity (pravděpodobněji však obě řečené) byla rubrikována. Předsunutí svatojiřského svátku o jeden den a zapsání mučedníka Alexandra je opět v souladu s Martyrologiem Usuardi.

33 V níže uvedené komparační skupině čtyř rukopisů jsou svátky Anastasia a Anacleta co do dnů prohozeny.

ep., 9. *Gregorii ep.*,³⁴ 10. (163ra) *Gordiani et Epimachi m.*, 11. Mamerti ep., 12. (163rb) *Nerei et Achillei*, 13. Servatii ep., 14. Bonifatii m., 15. Torquati m., 16. (A)quilini et Vic(torini), 17. Torpetis m., 18. Marci pp., 19. Potentianae v., 20. Basillae v., 21. Helenae reginae, 22. Faustini cf., 23. Simplitii et smba (?), 24. Vincentii m., 25. (163va) *Urbani pp.*, 26. Augustini ep., 27. Iulii ep., 28. Iohannis pp., 29. Maximini ep., 30. Felicis pp., 31. Petronillae v.

3rb: **červen:** 1. *Symeonis monachi*,³⁵ 2. (163va) *Marcellini et Petri*, 3. –, 4. Quirini m., 5. (163vb) *Bonifatii et soc.*, 6. Philippi diaconi, 7. Celestini et Benigni, 8. Medardi ep., 9. (164ra) *Primi et Feliciani m.*, 10. (164va) *Basilidis m.*, 11. (164va) *Barnabae ap.*, 12. Basilii, Cyrini, 13. (165ra) *Anthonii cf.*, 14. *vigilia*, 15. (165ra) **Viti, Modesti**, 16. Anrei et Iustini, 17. Soc. CCLXII (Ducentorum sexaginta duorum) militis, 18. (165rb) *Marci et Marcelliani*, 19. (165va) *Gervasii et Prothasii*, 20. Novati conf., 21. Albani m., 22. *Octava Viti*, (165vb: *Decem milia martyrum*), 23. (166ra) *vigilia*, 24. (166vb) **Iohannis Nativitate**, 25. Gallicani m., 26. (167va) *Iohannis et Pauli m.*, 27. Crescentis ep., 28. Leonis pp. et conf., (167vb) *vigilia*, 29. (168rb) **Petri et Pauli ap.**, 30. (169va) *Commemoratio Pauli ap.*

3va: **červenec:** 1. Octava s. Iohannis Baptistae, 2. (170rb) *Processi et Marciniani m.*, 3. –, 4. (170va) *Procopii conf.*, 5. *Jocundi m.*,³⁶ 6. (171ra) *Octava apostolorum*, 7. (171rb) *Willibaldi ep.*, 8. (171va) *Kylian et sociorum eius (Kilian et Colonati)*, 9. *Akilolfi*,³⁷ 10. (171va) *VII. fratrum*, 11. (172ra) *Translatio Benedicti*, 12. Cleti pp., 13. (172ra) **Margarethae v.**, 14. Iusti cf., 15. (172ra) **Divisio apostolorum**, 16. Eustachii,³⁸ 17. *Sperati et m.* ... al (?),³⁹ (172vb *Alexi cf.*), 18. Arnolfi ep., 19. Arsenii abb., 20. *Luciani m.*,⁴⁰ 21. (173ra) *Praxedis v.*, 22. (173rb) **Mariae Magdaleneae**, 23. (173va) *Appollinaris m.*, 24. Crispispime v.,⁴¹ (173vb) *vigilia*, 25. (173vb) **Iacobi ap.**, Cristofori m., 26. Annae matris Mariae v.,⁴² 27. Hermolai pbs., 28. (173ra) *Panthaleonis*, 29. (174rb *Felicis pp. (et Simplicii)*), 30. (174va) *Abdon et Sennen m.*, 31. –

3vb: **srpen:** 1. (174vb) *Advincula Petri ap.*, 2. –, 3. (175ra) *Inventio s. Stephani* (v kalendáriu vyškřábáno), 4. Justini cf., 5. (175rb) *Oswaldi regis*, 6. (175vb) *Sixti pp. (et Agapiti)*, 7. (175vb) *Donati ep.*, Affrae v., 8. (176rb) *Cyriaci et sociorum eius*, 9. (176va) *vigilia*, 10. (177ra) **Laurentii m.**, 11. (177va) *Tjurbtii m.*, 12. Clarae v., 13. (177vb) *Hyppoliti et sociorum eius*, 14. (178ra) *vigilia*, 15. (178va) **Assumptio Mariae**, 16. Arnolfi ep., 17. (179ra) *Octava s. Laurentii*, 18. (179ra) *Agapiti m.*, 19. Magni m. (179rb *Thymotei*), 20. *Vilberti m.*,⁴³ 21. –, 22. Octava Assumptionis, 23. *vigilia*, 24. (179rb) **Bartholomaei ap.**, 25. Genesisii m., 26. Hyrenaei, 27. Ruffi m., 28. (179vb) *Augustini*, 29. (180ra) **Decollatio s. Iohannis**, (180va *Sabinae v.*), 30. (180vb) *Felicis et Audacti*, 31. –

34 Míněn Řehoř Nazianský, uvedený již k 2. lednu. Mohlo by jít také o ostijského biskupa z 11.století, to však není pravděpodobné.

35 Trevírský poustevník, původem ze Syrakus, který žil na přelomu 10. a 11. století a nechal se zazdit do Porta Nigra, udržovav stále kontakt s okolním světem. Po smrti byl záhy kanonizován a Porta Nigra byla přestavěna na kostel sv. Šimona.

36 Míněn snad sv. Jacutus, opat z Tours.

37 Kolínský arcibiskup a mučedník Agilof, zavražděný z politických důvodů kolem r. 751.

38 Antiošský biskup ze 4. století.

39 Skupina mučedníků z Kartága.

40 Míněn snad sv. Lukan (Lukian), biskup jihotyrolském Säben/Sabianu, žijící v 5. století. Sídlo biskupství bylo kolem r. 991 přeneseno do Brixenu.

41 Míněna nejspíš sv. Kristýna (Christinae virginis).

42 Zapsáno slabším inkoustem, písmo jiné než u jádra textu, přesto nejspíš soudobé.

43 Míněn sv. Filibert, opat kláštera v Rebais, zakladatel klášterů v Jumièges, Montivilliers, Noirmoutier, Pavilly a Quinçay, který však nezemřel jako mučedník.

4ra: **září**: 1. (181ra) *Egidii*, 2. *Verenae v. Anthonii*, 3. *Remachi ep.*,⁴⁴ 4. Octava Augustini, 5. Maurini ab.,⁴⁵ 6. Magni conf., 7. Reginae v., 8. (181ra) *Nativitas s. Mariae*, (182ra *Adriani m.*), 9. (182rb) *Gorgonii m.*, 10. Hilarii pp., 11. (182rb) *Prothi et Hyacinthi*, 12. Siri conf., 13. Materni ep.,⁴⁶ 14. (182va) *Exaltatio s. Crucis*, 15. (182vb) *Nicomedis m.*, 16. (182vb) *Ludmillae m.*, 17. Lamberti ep., 18. *Trophimi*,⁴⁷ 19. Ianuarii et sociorum eius, 20. (183ra) *vigilia*, 21. (183va) *Matthaei ap.*, 22. (183vb) *Mauritii et sociorum eius*, 23. Teclae v., 24. Conceptio Iohannis Baptistae, 25. –, 26. Iustinae v., 27. (184ra) *Cosmae et Damiani*, 28. (184ra) *Wentzeslai m.*, 29. (184rb) *Michaelis arch.*, 30. (185rb) *Jeronimi*

4rb: **říjen**: 1. (185rb) *Remigii*, 2. Rodegarii ep.,⁴⁸ 3. Duorum Ewaldorum,⁴⁹ 4. 185va: *Marxi et Marxiani (tj. Marci et Marciani), (Francisci)*, (185vb *Dyonisii*), 5. Octava Wenczeslai, 6. Fidis v., 7. Marci pp., 8. Demetrii m., 9. Gereonis et sociorum eius,⁵⁰ 10. Translatio s. Augustini, 11. IIII^{or} millitium, 12. Theophili, 13. (186ra) *Calixti pp.*, 14. –, 15. *Sanc-torum Martyrorum*,⁵¹ 16. (186ra) *Galli*, 17. Florentii ep. 18. (186rb) *Lucae ewangeliste*, 19. Pelagi v., 20. Crapasii m. (tj. Caprasii), 21. (186va) *Undecim millia virginum*, 22. Cordule v., 23. (186vb) *Severini ep.*, 24. Columbanii ep., 25. (187ra) *Crispini et Crispiniani m.*, 26. Amandi cf., 27. (187rb) *vigilia*, 28. (187rb) *Symonis et Iude*, 29. Narcisci ep., 30. Marcellii m., 31. Quintini m., (187va *vigilia*)

4va: **listopad**: 1. (188rb) *Festum Omnium sanctorum*, 2. Eustachii et sociorum, 3. *Mariani* et Floriani,⁵² 4. Perpetue v., 5. Felicis pr., 6. Leonardi cf., 7. (189ra) *Willibordi cf.*,⁵³ 8. (189rb) *III^{or} (Quattuor) coronatorum*, 9. (189va) *Theodori m.*, 10. Marti(ni) pp., Ludmillae translatione,⁵⁴ 11. (189va) *Martini ep.* 12. (189vb) *Benedicti et sociorum eius*, 13. (190ra) *Brictii cf.*, 14. Clementini ep., 15. Felicis ep., 16. (190rb) *Othmari ab.*, 17. Florini ep., 18. *Romani monachi*,⁵⁵ 19. (190rb) *Elisabeth*, 20. Potentiani pp., 21. Collumbani m.,⁵⁶ 22. (190va) *Ceciliae v.*, 23. (190vb) *Clementis pp.*, 24. (191ra) *Crisogoni*, 25. (191ra) *Katherinae*, 26. Lini pp., 27. Agricole v.,⁵⁷ 28. *Mansueti m.*,⁵⁸ 29. Saturnini, (191rb) *vigilia*, 30. (192rb) *Andreae ap.*

44 Míneňa osobnost ze 7. století sv. Remaclus, opat v Solignacu, Malmedy a Stablo, biskup v Maastrichtu.

45 Míneň buď sv. Maurinus, opat kláštera sv. Panthaleona v Kolíně nad Rýnem, jehož svátek se však obvykle připomíná 10. července, nebo riminský biskup a poustevník v San Marino sv. Marinus, jehož svátek se připomíná 3. či 4. září. Je také možné, že zde došlo k nechtěnému spojení obou světců.

46 Míneň sv. Maternus, první historicky doložený biskup kolínský, někdy také spojovaný i s biskupstvím v Trevíru. Roku 313 se účastnil římské synody, o rok později synody v Arles.

47 Antiošský mučedník.

48 Míneň sv. Leodegar, biskup z Autun a mučedník, popravený roku 677, uctíváný též v Alsasku (Murbach, Gebweiler), bavorském Wessobrunnu a v luzerském kantonu.

49 Míneňni vestfálské patroni a věrozvěsti Ewald zv. Černý a Ewald zv. Bílý (niger et albus), kteří spolu se sv. Willibrordem z Echternachu přišli z Anglie. Na konci sedmého století oba podstoupili mučednickou smrt. Jejich ostatky byly v polovině 11. století přeneseny do Kolína nad Rýnem, spolu s Essenem, Münstrem a Padebornem jsou zde ctěni.

50 Svátek kolínského velitele Thébské legie Gereona a jeho druhů se obvykle připomíná o den později, stejně jako svátek Přenesení sv. Augustina, 4976 afrických mučedníků, sv. Theofila a sv. Kalixta, papeže. Nejpozději 16. října se pořadí v kalendáriu srovnává s obvyklými zvyklostmi, záznam k 15. říjnu se snad vztahuje k 270 africkým mučedníkům, připomínaným jinak 16. října.

51 Míneňo asi 50 mučedníků thébské legie v Kolíně nad Rýnem.

52 Marian byl dolnorýnský věrozvěst. R. 782 byl ubit pohany v dolnosaském Bardowicku u Lüneburgu. Florianem je snad míneň sv. Florus, první biskup v zaniklé diecézi Lodève v Languedocu.

53 Biskup sv. Willibrord, patron Lucemburska, apoštol Fríska, první biskup utrechtský a opat v Echternachu.

54 Silně zkrácené slovo Translatio je zapsáno až na další řádku za rubriku sv. Martina.

55 Míneň nejspíše Roman z Caesareje, jáhen, umučený r. 303 v Antiochii.

56 Sv. Kolumban, zv. Mladší, byl opatem v italském Bobbio. Uctíván je mj. v biskupství St. Gallen.

57 Zde se pisař nechal zmást a ze sv. Agricoly, který byl umučen spolu se sv. Vitalem kolem r. 304 v Bologni, udělal pannu.

58 Africký biskup, připomínaný v martyrologiu spolu s dalším biskupem, sv. Papiniem.

4vb: prosinec: 1. Elei cf. (tj. Eligii ep. ?), 2. Longini militis, 3. Claudi et sociorum,⁵⁹ 4. (149ra) *Barbarae v.*, 5. Dalmatii m.,⁶⁰ 6. (149va) *Nicolai cf.*, 7. Octava s. Andreae, 8. (149vb) *Conceptio s. Mariae*, 9. Petri et Successi m.,⁶¹ 10. Eulaliae v., 11. Damasii pp., 12. Hermogenis m., 13. Luciae v., 14. Nicasii ep., 15. Faustini et Candi(dis),⁶² 16. Maximi ep.,⁶³ 17. Ignatii ep., 18. Vrnebalđi (tj. Wunebaldi),⁶⁴ 19. Secundi et Ozomi (recte Zosimi ?),⁶⁵ 20. (150ra) *vigilia*, 21. (150rb) *Thome*, 22. Gregorii m., 23. Eugeniae v., 24. *vigilia*, 25. **Nativitas domini**, 26. **Stephani protom.**, 27. **Iohannis ap. et (ev.)**, 28. (151vb) *In nocentium* (sic!), 29. Davido regis,⁶⁶ Thome, 30. Perpetue ep.,⁶⁷ (151vb), 31. *Silvestri pp. et cf.*

MORAVIAN MISSAL IN THE BODLEIAN LIBRARY, OXFORD

Abstrakt: The study deals with the missal MS. Lat. liturg d 11 from the Bodleian Library, Oxford, which wasn't till now monographically concerned. The original provenance of the codex is here found: the church of St. John the Baptist in Mašovice, near Znojmo, Moravia. It seems to be very probable, that the dating of the manuscript could be limited in the period 1344–1349.

Keywords: Manuscript, Bodleian Library, Oxford, Bohemia, Morava, 14th century, Mašovice, calendar.

⁵⁹ Správně Claudius, římský tribun, umučený i s rodinou.

⁶⁰ Biskup v Pavii a věrozvěst v Galii.

⁶¹ Afričtí mučedníci. Sv. Succesus uváděn jako biskup.

⁶² Afričtí mučedníci. Sv. Faustinus uváděn jako biskup.

⁶³ Svěťce se mi nepodařilo identifikovat, snad se mělo jednat o sv. Memmia, prvního biskupa v Châlons-sur-Marne.

⁶⁴ Francký věrozvěst, opat v Heidenheimu, zemřel 761.

⁶⁵ Druhové nikajského biskupa Daria.

⁶⁶ V referenčních kalendářiích je král David uveden až k následujícímu dni.

⁶⁷ Sv. Perpetuus, biskup v Tours.